

Зелено буџетирање и обележавање буџетских ставки у односу на циљеве заштите животне средине

Зелено буџетирање на почетку увођења у Републици Србији представља процес у оквиру којег се идентификује и процењује утицај буџетских средстава на циљеве заштите животне средине у односу на конкретне показатеље учинка. Шири циљ зеленог буџетирања је боље усклађивање буџетских политика са циљевима у области заштите животне средине. Корисници буџета доприносе остваривању овог циља кроз испуњавање захтева у погледу климатских промена и ширих циљева заштите животне средине, у свим процесима и системима управљања јавним финансијама који укључују такве захтеве.

Поступцима обележавања зеленог буџета настоји се да се идентификују програмске активности и пројекти који имају утицај на климатске промене и животну средину. Циљ обележавања је да се јасно укаже на то како су опредељена буџетска средства повезана са циљевима заштите животне средине, и да се на тај начин буџетски процеси државе учине транспарентнијим и доступнијим јавности. То подразумева акценат саопштавању веродостојних резултата обележавања јавности. Министарство финансија усвојило је и детаљну Мапу пута којом је разрађен постепен приступ ширењу обухвата и садржаја обележавања.

Како би се на правилан начин обележиле буџетске ставке са утицајем на циљеве заштите животне средине, донета је **Методологија за зелено означавање пројеката у буџету Републике Србије** (ажурирана јула 2025. године) која је објављена на сајту Министарства финансија.

Буџетски корисници су у обавези да приликом предлагања финансијских планова за 2026. годину користе Методологију за означавање зелених пројеката. Детаљније смернице за њену примену за фискалну 2026. годину дате су у Прилогу: Методолошке конвенције за зелено означавање буџета, који је саставни део овог Упутства.

У буџету за 2026. годину, обележавају се:

- Повољни расходи, у складу са Зеленом листом ЕУ,
- Повољни расходи, у складу са Методологијом и додатним методолошким конвенцијама у прилогу овог Упутства,

Обележавање буџетских ставки врши се у софтверској апликацији за припрему, извршење, буџетско рачуноводство и извештавање – СПИРИ, на нивоу пројеката и програмских активности.

За све нове пројекте потребно је приликом подношења захтева за отварање пројекта/програмских активности, које се врши кроз систем СПИРИ, изабрати опцију да ли се нови пројекат/програмска активност обележава са становишта утицаја на животну средину. У случају да је потребно постојеће пројекте и програмске активности који тренутно немају атрибут „зелени“ означити као „зелене“ неопходно је послати е mail са списком пројеката и програмских активности на мејл адресу miroslav.buncic@mfin.gov.rs.

Процесне смернице и методолошке конвенције за зелено означавање буџета за 2026. годину

Министарство финансија је припремило следеће додатне смернице за примену означавања приликом израде финансијских планова буџетских корисника за 2026. годину на темељу:

- искуства из обраде информација о зеленом буџету за 2025. годину,
- инцијалног означавања приоритетних области финансирања у 2025. години,
- измена Методологије обележавања из јула 2025. године.

Искуства из примене Методологије у првом циклусу указују да је код означавања неопходан ангажман носилаца програма, као и запослених у службама за финансије. Методолошку и стручну подршку коначном обележавању пружа интер-ресорна радна група.

Код означавања буџетских стави као повољних по одређеним критеријумима важна је и њихова повезаност са планским документима и међународним обавезама Републике Србије у области климатских промена и заштите животне средине.

Листа важећих релеватних планских докумената:

-Програм прилагођавања климатским променама за период од 2023. до 2030.

- Стратегија нискокарбонског развоја Републике Србије за период од 2023. до 2030. године (са пројекцијама до 2050. године)

- Интегрисани национални енергетски и климатски план (ИНЕЦП) за период до 2030. (са визијом до 2050.)

- Стратегија развоја енергетике до 2040. са пројекцијама до 2050.

- Програм економских реформи за период 2025-2027. (ЕРП)

- Програм заштите ваздуха 2022-2030

- Програм управљања отпадом 2022-2031

- Стратегија управљања водама до 2034. године

- Стратегија управљања муљем до 2032. године

- Стратегија одрживог урбаног развоја до 2030.

- Стратегија индустријског развоја 2021-2030

- Пројектна документација

- Нацрт Националне стратегије заштите животне средине: Зелена агенда за Србију за период 2024-2033, у процесу усвајања - пратити

- Пратити и: преговоре са ЕУ, првенствено о Кластеру 4, као и нове/ажуриране секторске стратегије/програме развоја

У првој години обележавања, за буџет 2025. године, ознака је била додељена само програмским активностима и пројектима са повољним ефектом по животну средину и на овај начин ће се додељивати ознака и у овом буџетском циклусу.

Да би доделили одговарајућу ознаку у систему СПИРИ за одговарајуће ставке расхода и издатака, носиоци програма у ресорном министарству или органу државне управе треба да испрате следеће кораке у складу са одељком 2.2.2 Методологије:

Корак 1

- **Корисници који нису обележавали** програме у буџету за 2025. годину да идентификују пројекте и програмске активности са позитивним утицајем на животну средину у складу са усвојеним методолошким праксама у Зеленој листи ЕУ. (види одељак 2.1.2 Методологије)
- **Корисници који нису обележавали** програме у буџету за 2025. годину да идентификују пројекте и програмске активности са позитивним утицајем на животну средину у складу са Зеленим обвезницама, транзиционим технологијама или контрачињеничним сценаријима. (види одељак 2.1.3 Методологије)
- **Корисници који су обележавали** програме у буџету за 2025 да провере све пројекте и програмске активности са позитивним утицајем на животну средину у складу са Зеленом листом ЕУ, Зеленим обвезницама, транзиционим технологијама или контрачињеничним сценаријима. (види одељак 2.1.2 и 2.1.3 Методологије)

Корак 2

- **Корисници који нису обележавали** програме у буџету за 2025. годину да изврше интерну контролу квалитета за пројекте и програмске активности са позитивним утицајем на животну средину у складу са напоменама у вези транзиционих технологија или контрачињеничних сценаријума. (види одељак 2.1.3 Методологије)
- **Корисници који су обележавали** програме да изврше интерну проверу квалитета претходно обележених пројеката и програмских активности из 2025. године, означених са повољним утицајем на животну средину у складу са усвојеним методолошким праксама у Зеленој листи ЕУ и у складу са Зеленим обвезницама, транзиционим технологијама или контрачињеничним сценаријима. (види одељак 2.1.2 и 2.1.3 Методологије)

Корак 3

- Свим разматраним пројектима и активностима са позитивним утицајем на животну средину, доделе одговарајућу ознаку кроз СПИРИ.

Корак 4

- Методологија предвиђа израду кратког извештаја који се попуњава истовремено са обележавањем кроз СПИРИ и додатни прилог и који представља образложење за додељивање припадајуће ознаке.

Контрола квалитета обележавања

У следећој фази, приликом разматрања поднесених финансијских планова, радна група за обележавање ће пружити стручну подршку за сложене одлуке о обележавању, обезбеђење квалитета, подржати консултације и сарадњу свих укључених актера. Од корисника се могу тражити нове информације или додатна обавештења о обележеним пројектима и активностима.

Додатне напомене

Код означавања и уноса података у СПИРИ, обратити пажњу на следеће напомене:

Капитални пројекти и Процена утицаја на животну средину

За капиталне пројекте за које:

- i. Није спроведена процена утицаја на животну средину или
- ii. Није дата сагласност,

није могуће применити повољну ознаку **без одговарајућег образложења и објашњења**.

За **образложење и објашњење** повољне ознаке, могуће се позвати на:

- i. експлицитан циљ заштите животне средине, како је прописано у Методологији,
- ii. јасно објашњење, нпр. у току је процена утицаја на животну средину,
- iii. доказе о јасној и директној вези између капиталног пројекта и циља националне секторске стратегије у циљу смањења емисија или загађења.

Повољно обележени не треба да буду пројекти који немају завршен процес сагласности на студију о процени утицаја на животну средину, а за које је у складу са законом потребна студија о процени утицаја на животну средину.

За овакве пројекте се сматра да имају „непознат“ утицај, обзиром да у моменту означавања има недовољно информација да би се обележио расход, односно врсте утицаја на климу или животну средину да би се извршила поуздана категоризација (тако, на пример, повољни утицај на климу се може разјаснити са додавањем појашњења „енергетски ефикасно“, али утицаји на биодиверзитет могу и даље бити негативни).

Пројекти са двозначним утицајем

Пројектима/активностима са двозначним утицајем не треба да се додели повољна ознака, односно не треба да буде зелено означен (хидроенергија, нуклеарна енергија, нова градња – који имају позитиван утицај на климу, али потенцијално негативан утицај на биодиверзитет).